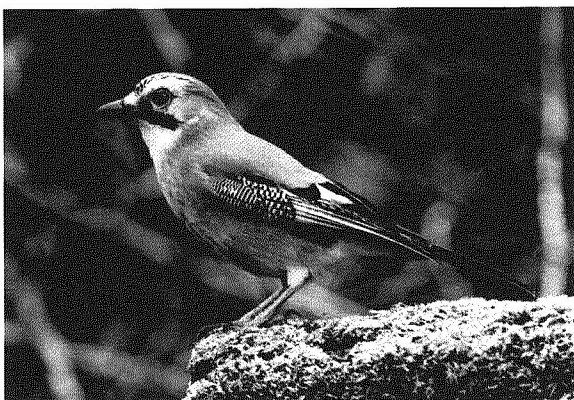

Advocaat van de duivel?

Dick Jonkers & Fred van Klaveren

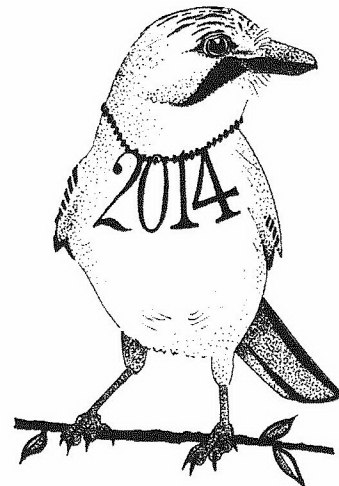
Wij gaaien moeten continu een standpunt verdedigen dat volledig ingaat tegen het standpunt van de publieke opinie. Het is frustrerend te worden afgeschilderd als brute moordenaars, die de zangvogelstand decimeren door ongeboren vogels of nestjongen, te consumeren. Ik - Garrulus glanadarius - werp mij hierbij op als vertegenwoordiger van mijn verdachte familieleden met een pleidooi en zal trachten een en ander te ontzenuwen.

Om te beginnen zijn wij geen brute moordenaars. We kunnen onze buit of prooi, hoe u het ook noemen wilt, nu eenmaal niet laten inslapen voordat we die bemachtigen. In de natuur, die hard is, is het eten en gegeten worden en daarbij gaat het er niet zachtzinnig aan toe. Wat te denken, om bij de vogels te blijven, van een zanglijster die een slakkenhuisje met inhoud aan barrels slaat. Een merel, die een worm in stukjes hakt of uit een gazon trekt. Een sperwer die een merel grijpt en doodknijpt.

Zo zijn er nog veel meer dieren die lijden wanneer ze gegrepen worden. Hun knuffelgehalte is laag en hun ellende wordt niet gehoord. Jullie hebben een bio-industrie, waarbij jaarlijks miljoenen dieren worden gefokt en gedood. Details over hoe dat gaat zal, ik hier maar achterwege laten. Er is voor die gedomesticeerde medeschepselen veel ellende, ondanks de gezondheids- en welzijnswet voor dieren.

Over de jacht zal ik het maar helemaal niet hebben. Ons gaaienvolk werd tot nog niet zo heel lang geleden te vuur en te zwaard bestreden. Wanneer er samen werd gejaagd, maakte men er soms letterlijk een potje van: de gaaienpot. De jagers stortten hierin een bedrag en gaven op hoeveel gaaien zij die dag dachten te schieten. Degene die

het aantal goed had kreeg de pot. Gelukkig waren er ook schutters die op een andere wijze hun

schietneigingen op gaaien compenseerden. Zij deden aan het zogenoemde gaaischieten. Dit vond plaats in Zeeuws Vlaanderen. Aan een 20 m hoge paal waren ijzeren dwarsstangen gemonteerd met pinnen waarop houten, met veren versierde klosjes waren gestoken. In de top was de oppergaai gemonteerd; op de dwarsstangen de zijgaaien. Zijn onze medeschepselen er zich eigenlijk van bewust, dat wij, die als het gaai (slecht volk) worden beschouwd, waarschuwen voor gevaar door een luid krijsende alarmschreeuw af te geven? Een soort code oranje afgegeven door de bospolitie in de natuur. Het vereiste politietenuue met blauw in ons verenkleed dragen wij gaaien al.

Onbeschermd en beschermd

Vroeger vielen we onder de Jachtwet en waren ingedeeld bij de categorie overig wild. Er mocht het hele jaar door op ons geschoten worden, behalve in de broedtijd. Van die mogelijkheid werd toen volop gebruik gemaakt. De jagers die dat deden toonden dit aan de buitenwereld door op hun hoed het blauw-zwart-witachtige gestreepte duimvleugeltje te bevestigen. Sinds de invoering van Flora- en Faunawet zijn wij een beschermd soort.

Er kan een ontheffing worden verleend door de provincies voor het doden van mijn familieleden met behulp van een geweer als ondersteunende jachtmethode in het kader van beheer en schadebestrijding. Zo'n vrijstelling krijgt een aanvrager alleen als andere afweermiddelen hebben gefaald. Het gaat dan om aangebrachte pik- en vraatschade in de volleggrondse groenteteelt, fruit- en bomen- teelt. Een ontheffingsaanvraag voor schade door

predatie wordt nooit gehonoreerd. Hiermee erkent de overheid dat wij geen schade toebrengen aan de vogelstand.

Overbevolking?

Vrijwel ongeacht met wie je erover spreekt, de mening is dat er overbevolking van kraaiachtigen is, ons gaaienvolk behoort ook tot die familie.

Vogelbeschermers die vinden dat wij prachtige vogels zijn en ook nuttig werk doen, worden regelmatig de oren gewassen. Men vindt dat wij maar aanjongen en ons volk zich te veel uitbreidt. Onze talrijke aanwezigheid zou leiden tot het verdwijnen van kleine vogelsoorten.

Die conclusie is onjuist. Sovon Vogelonderzoek Nederland geeft hierover uitsluitsel in de Vogelbalans, die jaarlijks wordt gepubliceerd. Die van 2013 geeft een mooi overzicht van alle soorten in Nederland. Er zijn gebieden waar in de afgelopen twintig jaar een lichte toename van de broedvogelstand is geconstateerd.

In de afgelopen tien jaar is de populatie van alle kraaiachtigen juist gestabiliseerd, terwijl bijvoorbeeld de merel, kool- en pimpelmees in aantallen zijn toegenomen. Dat we meer kraaiachtigen zien, komt doordat ze zich verplaatsen van bosrijke omgevingen naar de bebouwde kom. Hun aantallen zijn de laatste jaren dus niet toegenomen.

Hippen, struinen en vliegen

De gebraden duiven vliegen ons niet zomaar in de mond. Al lijkt het niet zo, het kost ons heel wat moeite om onze dagelijkse kost bij elkaar te scharrelen. We mogen dan wel opportunisten en alleseters zijn, het eten ligt niet voor het oprapen. Daarvoor manoeuvreren we op diverse manieren en hebben we verschillende voedselstrategieën ontwikkeld.

De bodem is een belangrijk foerageergebied. Die zoeken we hippend en tegelijkertijd speurend en spiedend af, zoekend naar iets wat van onze gading is. In de lucht lukt het meestal niet om iets te pakken te krijgen, maar we zijn dan ook geen vliegenvangers. Hippen doen we ook in struiken en bomen, jagen hier en daar iets op en pikken rondom. Als we ergens niet bij kunnen komen, zoals bij uiteinden van twijgen en dergelijke, maken we fladderende bewegingen en zijwaartse bewegingen met de kop. Zo kunnen we iets, waar we onze zinnen op hebben gezet, alsnog verschalken.

Pruts- en nutsgaaien

In de agrarische sector is men niet blij met onze aanwezigheid door de pikschade die wij vooral kunnen veroorzaken in de fruitteelt. In eikelarme

jaren kan maïs ook op de kaart staan.

Aan de andere kant lusten wij graag emelten, de larven van langpootmuggen, die vraatschade in graslanden en gazons teweeg kunnen brengen. De herfst is een drukke tijd voor mij en mijn medegaaien. Om voorbereid te zijn op strenge winters leggen we voedselvoorraden aan. Er wordt dan vooral af en aan gevlogen met eikels in de snavel, hoewel ook hazelnoten, beukenootjes en okkernoten (walnoten) niet worden versmaad. Die worden begraven of verstopt en als de nood aan de man komt weer opgezocht. Daarvoor moet de positiebepaling wel goed worden opgeslagen in het brein. Lang niet alles wordt teruggevonden, reden voor sommige homo sapiens om het gaaienvolk te beschouwen als bosbouwers.

Onze voedselkeuze is zeer veelzijdig, wat gebleken is uit de vele onderzoeken die verricht zijn naar de samenstelling ervan. Waar veel van is wordt veel van gegeten. In grote lijnen komt het er op neer dat vanaf de late herfst tot het eind van de winter plantaardig voedsel overheerst. Daarna, tot in de herfst is het de dierlijke component die de overhand heeft. Ofwel, we zijn omnivoren!

Insecten zijn geliefd, met vooral rupsen van vlinders en bladwespen. Daarnaast ook in minder mate spinnen en andere geleedpotigen, slakken, reptielen (hagedissen, hazelwormen jonge slangen), slakken, kikker en muizen. Zelfs regenwormen worden niet versmaad. Wisten jullie al dat wij met onze tong nagaan of wat in onze snavel komt ons wel aanstaat? Een voorproefje nemen dus. Pestkoppen uit jullie kringen, ze noemen zich ornithologen, hebben dat proefondervindelijk vastgesteld bij een aantal van mijn soortgenoten die gevangen zaten in kooien. Die weigerden aangeboden harige spinnen. In de winter schromen wij niet om strooivoer te consumeren en pindanetjes te plunderen. Deze acties leveren geen applaus op.

Vuige moordenaars?

Tja en dan die roof- en moordactiviteiten, zoals jullie dat noemen. Ze zijn niet bevorderlijk voor ons imago. Iets is niet altijd wat het lijkt en mensen nemen slechts een beperkt deel waar van ons foerageergedrag. Vanuit het gaaienstandpunt wil ik proberen daarvoor enig begrip te kweken. Onze jongen moeten continu gevoerd worden met eiwitrijk voedsel. In de periode waarin zij opgroeien is dat volop aanwezig. Van nesten met eieren en jonge vogels wordt dan wat geoogst. Wij hebben de naam, maar zijn niet de enigen; ook eksters en zwarte kraaien eisen hun deel. Ornithologen (pietjesjenners) hebben al heel wat keren gekeken

naar wat wij aan ellende hebben, of zouden hebben aangericht. Ontkennen dat dit gebeurt wil ik dit niet, maar of het zo erg is als wordt gesuggereerd, vraag ik mij af. Zo is er een publicatie, waaraan nogal eens wordt gerefereerd dat 60% van de broedsels wordt verstoord in gebieden waar gaaien voorkomen. Een ander artikel meldt dat in Engeland $\frac{1}{3}$ van de goudvinkbroedsels in bossen succesvol is en dat in $\frac{2}{3}$ het geval is bij die in agrarisch gebied. De onderzoeker geeft aan dat dit zou komen, doordat gaaien en wezels in het boerenland minder talrijk zijn (Murton & Wright 1968). Om de bovengenoemd effecten te kunnen vaststellen te kunnen vaststellen moeten onderzoekers de broedsels controleren en dat veroorzaakt zonder enige twijfel ook verstoring. Wij zijn geen lieverdjes wanneer we op zoek zijn naar eten voor ons kroost, daarvan zijn talloze gevallen bekend. Er is een melding van gaaien die het voorzien hadden op de kuikens in een open kippenren. Voor hen was dit een soort kleine supermarkt. Nadat hij met gaas was afgesloten zagen deze slimbo's toch nog kans door het gaas te kruipen. In Weerselo (Ov.) zagen twee soortgenoten kans huiszwaluwnesten leeg te roven.

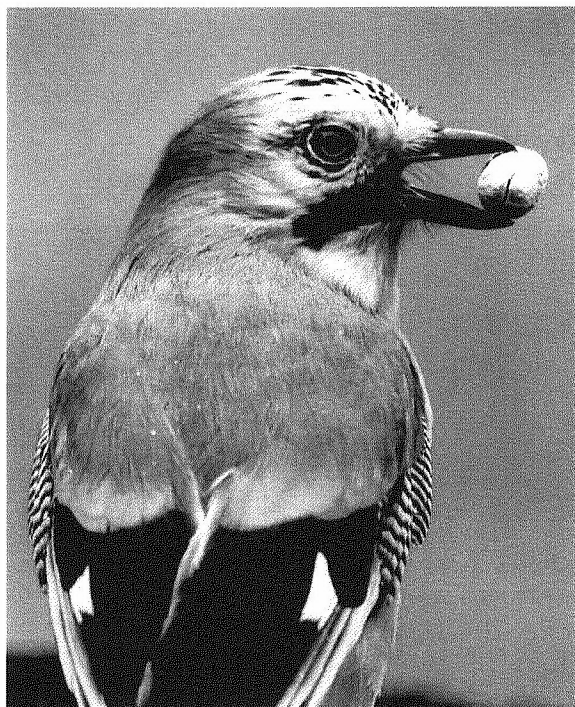

Foto: Bert Roelofs

Er is veel onderzoek uitgevoerd naar de voedselsamenstelling en het aandeel van de componenten daarin. In Engeland en Wales is bij 26 volwassen soortgenoten, die in september het leven hebben gelaten doordat ze geschoten waren, maagonder-

zoek uitgevoerd. In 25 magen (96%) bevonden zich eikels. In maart / april was dit het geval bij 19 exemplaren (47%) en in mei/juni bij 25 (28%) (Holoyak (1968). In Hongarije trof men in 372 magen uit maart/oktober o.a. dertig muizen en zes botjes en veren van kleine vogels aan (Keve & Sterbetz 1968). Het knelpunt, waardoor wij bij het grote publiek in het verdomhoekje zijn geplaatst vormt ons foeraergegedrag in de broedtijd.

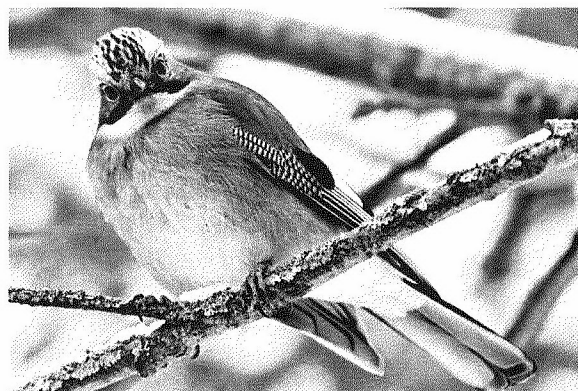

Foto: Bert Roelofs

De broedperiode is de tijd waarin bulkvoedsel aanwezig moet zijn. Hoe stel je nu vast wat wij aanvoeren op de nesten? Jullie hebben daarvoor de halsringmethode bedacht. Een halsring zorgt ervoor dat door de gaaienuouders aangebracht voedsel niet kan worden doorgeslikt. Degene die de nesten controleert, verwijdert het gevoerde en stelt vast dit is. Het is wel vogeltjes pesten, maar voor het goede doel. Een Roemeense onderzoeker (Korodi Gál 1972) analyseerde het voedsel van 300 jonge vogels, waarbij een halsring was aangebracht. In totaal ging het om maar liefst 11.499 'prooien' met een totaalgewicht van 1702 g. Het aandeel aan dierlijk voedsel van de gezamenlijke inhoud bedroeg 96,9%. Om een indruk te geven, 6650 van de prooien waren vlinderrupsen! Bij slechts drie jongen met een halsring werden duidelijk te herkennen eischalresten van gaaien aangetroffen. Een soortgelijk Engels onderzoek met 62 halsringen en 2850 prooidieren leverde delen van nestjongen op van een kleine niet te determineren zangvogel en een zomertortel (Owen 1956). Halsringonderzoek in Zuid-Rusland van 904 prooien leverde overwegend boombewonende insecten op. Verder werden herhaaldelijk eiresten van ortolaan, geelgors en merel gesignaleerd (Kadotschnikow & Ejjelis 1954). Tot slot Nederlands onderzoek waarbij dezelfde methode werd gehanteerd. Gaaienonderzoeker Bossema (1967) ging na hoe groot het aandeel gewervelde dieren was bij een proef met 48

halsringen. Die leverden samen een gewicht van 372 cm³ aan voedsel op met 25 individuen. Er werden van vogels eiresten aangetroffen: een hoenderachtige(3x), boompieper(5x), fazant (2x) en merel(1x) en verder niet te determineren soorten (4x). Ook vonden ze 12 resten van nestjongen: boompieper(5x), houtduif(3), zanglijster (3), merel (1) en niet te determineren (4).

Gedogen

Uit het bovenstaande blijkt dat de soep niet zo heet wordt gegeten als zij wordt opgediend. Er worden eieren en jonge vogels gegeten, maar de schaal waarop dit gebeurt is klein. Het is niet leuk om dit te zien. Effecten op populatieniveau zijn echter nooit aangetoond. Hoe moeilijk dit ook is, probeer ons te gedogen. Zorg er ook voor dat uw kat in zijn mogelijkheden wordt beknot om ons te belagen.

Geraadpleegde literatuur

Bossema, I. 1967. De Vlaamse gaai als predator van jonge vogels. Lev. Nat. 7)0: 86-92.

Glutz von Blotzheim, U.N. & K. Bauer, 1993. Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 13/III. Passeriformes(4.Teil), AULA-Verlag, Wiesbaden.

Holoyak, D. 1968. A comparative study of the food of some British Corvidae. Bird Study 15: 147-153.

Kadotschnikow, N.P. & Egelis, J.K. 1954. Die Nahrung von Eichelhäher Nestlingen. Zool. Shurn .33: 1349-1357.

Keve, A. & Sterbetz, I. 1968. Über die Nahrung des Eichelhäher. Falke 15: 184-187, 230-233.

Koffijberg K., Foppen, R., & Turnhout, C. van, Hustings F.(eindredactie) 2014. Vogelbalans 2013. Sovon Vogelonderzoek, Nijmegen.

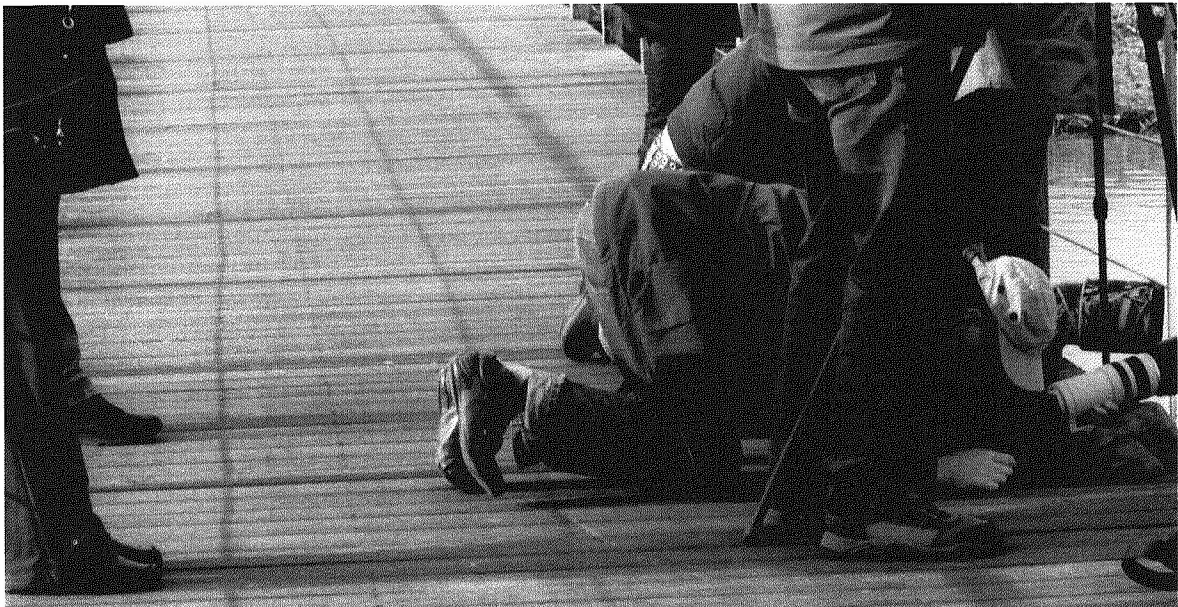
Korodi Gál, L. 1972. Beiträge zur Kenntnis der Brutbiologie und Brutnahrung der Eichelhäher. Trav.Mus. Antipa 12: 355-383.

Murton, R.K. & Whright, E.N. 1968. The problems of birds as pests. Academic Press, London/New York: 202.

Owen, D.F. 1956. The food of nestling Jays and Magpies. BirdStudy 3: 257-265.

Bruggetje in Frankendael

Een waterral in Frankendael! Elsje van der Velde hoorde het bericht en maakte deze foto.

Is de waterral zo goed in beeld?

Foto: Elsje van der Velde?